

بسمه تعالی

پارک علم و فناوری استان فارس

خبرنامه شماره ۲

پدافند غیرعامل یک اصل خواهد بود برای همیشه، نه برای یک مقطع خاصی.

«مقام معظم رهبری مدظله العالی»

ج- مراکز مهم (Important Centers): مراکزی هستند که در صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز آسیب و صدمات محدود در نظام سیاسی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیرگذاری محلی در کشور می‌گردد.

استتار و اختفا (Camouflage & Concealment)

فن و هنری است که با استفاده از وسایل طبیعی یا مصنوعی، امکان کشف و شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات را از دیده‌بانی، تجسس و عکسبرداری دشمن تقلیل داده و یا مخفی داشته و حفاظت نماید. مفهوم کلی استتار، هم‌رنگ و هم‌شکل کردن تاسیسات، تجهیزات و نیروها با محیط اطراف است. اختفا، حفاظت در برابر دید دشمن را تامین می‌نماید و استتار امکان کشف یا شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات و فعالیت‌هایی را تقلیل می‌دهد.

پراکندگی (Dispersion)

گسترش باز و پخش نمودن و تمرکززدایی نیروها، تجهیزات، تاسیسات یا فعالیت‌های خودی به منظور تقلیل آسیب‌پذیری آنها در مقابل عملیات دشمن به طوری که مجموعه‌ای از آنها هدف واحدی را برای دشمن تشکیل ندهند.

تفرقه و جابجایی (Separation & Movement)

جداسازی، گسترش افراد، تجهیزات و فعالیت‌های خودی از محل استقرار اصلی به محل دیگر به منظور تقلیل آسیب‌پذیری، کاهش خسارات و تلفات است، مانند انتقال هواپیمای مسافرتی به فرودگاه‌های دورتر از برد سلاح‌های دشمن یا انتقال تجهیزات حساس قابل حمل از محل اصلی به محل موقت که به علت عدم شناسایی و حساسیت مکانی، دارای امنیت و حفاظت بیشتری است.

فریب (Deception)

کلیه اقدامات طراحی شده حيله‌گرایانه‌ای که موجب گمراهی و غفلت دشمن در نیل به اطلاعات، محاسبه و برآورد صحیح از توان کمی و کیفی طرف مقابل گردیده و او را در تشخیص هدف و هدف‌گیری با شک و تردید مواجه نماید. فریب انحراف ذهن دشمن از اهداف حقیقی و مهم به سمت اهداف کاذب و کم اهمیت است.

در خبرنامه شماره ۱ لزوم معرفی پدافند غیرعامل و علل آگاهی موارد مربوطه را برشمردیم. در این شماره ادامه مطالب را دنبال می‌کنیم.

تعاریف و اصطلاحات

دفاع غیرنظامی (Civil Defense)

دفاع غیرنظامی تقلیل خسارات مالی و صدمات جانی وارده بر غیرنظامیان در جنگ یا در اثر حوادث طبیعی نظیر سیل، زلزله، طوفان، آتشفشان، آتش‌سوزی و خشکسالی می‌باشد. در منابع خارجی، وظایف دفاع غیرنظامی شامل چهار عنوان ذیل می‌باشد:

- ✓ اقدامات پیشگیرانه و کاهش‌دهنده (Mitigation)
- ✓ آماده‌سازی و امدادسانی (Preparation)
- ✓ هشدار و اخطار (Response)
- ✓ بازسازی مجدد (Recovery)

ارائه تعریف دفاع غیرنظامی در این نوشتار در حوزه پدافند غیرعامل نبوده و بیشتر در جهت آگاهی مخاطبین در تمیز بین پدافند غیرعامل و دفاع غیرنظامی است. زیرا به دلیل عدم شناخت جامع در بسیاری از کتب، مقالات یا نوشتارهای داخلی مشاهده گردیده است که دو مفهوم یاد شده با همدیگر اشتباه گرفته می‌شوند.

مراکز حیاتی و ثقل (Vital & Gravity Centers)

منظور مراکز و تاسیسات حیاتی و پراهمیت کشور هستند که در صورت حمله و بمباران و انهدام آنها صدمات جدی به نظام اجتماعی، سیاسی و نظامی کشور وارد شده، آنها را در یک مخاطره و بحران جدی قرار می‌دهد.

الف- مراکز حیاتی (Vita Centers): مراکزی هستند که در صورت

انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات قابل توجهی در نظام سیاسی، هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی، اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی و دفاعی با سطح تاثیرگذاری در سراسر کشور می‌گردد.

ب- مراکز حساس (Critical Centers): مراکزی هستند که در

صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات قابل توجهی در نظام سیاسی، هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی، اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی و دفاعی با سطح تاثیرگذاری منطقه‌ای در کشور می‌گردد.

مقاوم سازی و استحکامات (Fortification)

ایجاد هرگونه حفاظتی که در مقابل اصابت مستقیم بمب، راکت، موشک، گلوله توپخانه، خمپاره یا ترکش آن‌ها مقاومت نموده و مانع صدمه رسیدن به نفرات، تجهیزات یا تاسیسات گردیده و اثرات ترکش و موج انفجار را به طور نسبی خنثی نماید. پناگاه، جان پناه، سازه‌های امن و مقاوم‌سازی تاسیسات، ایجاد استحکامات صحرایی و سازه‌های موقتی، دال بتنی، کیسه شن، خاک ریز، بشکه شن یا استوانه بتنی و غیره جزو استحکامات محسوب می‌شوند.

اعلام خبر (Early Warning)

آگاهی و هشدار به نیروهای خودی مبنی بر نزدیک بودن عملیات تعرضی دشمن. این هشدار که برای آماده شدن می‌باشد، ممکن است چند ساعت، چند روز یا زمانی طولانی‌تر از آغاز مخاصمات اعلام گردد. دستگاه‌ها و وسایل اعلام خبر شامل رادار، دیده‌بانی بصری، آزر، بلندگو، پیام‌ها و آگاهی‌های هشداردهنده است.

مکان یابی (Site Selection)

یکی از اقدامات اساسی و عمده پدافند غیرعامل، انتخاب مکان مناسب است. تا آنجا که ممکن است باید از ایجاد تاسیسات حیاتی و حساس در دشت‌های مسطح یا نسبتاً هموار اجتناب کرد. زیرا تاسیسات احداث شده در چنین محل‌هایی را نمی‌توان از دید دشمن مخفی نگاه داشت. ایجاد تاسیسات حیاتی و حساس در کنار بزرگراه‌ها، جاده‌های اصلی، کنار سواحل دریا، رودخانه‌ها و نزدیکی مرزها موجب سهولت شناسایی و هدف‌یابی آسان آن‌ها توسط دشمن می‌شود. توضیح اینکه ۳ موضوع عمده که باید در مکان‌یابی به آن توجه خاص مبذول گردد به شرح زیر است:

الف - مأموریت (Mission): امکان اجرای مأموریت در مکان تعیین شده موجود باشد.

ب - پراکندگی (Dispersion): وسعت مکان انتخابی به صورتی باشد که امکان پراکندگی مناسب تاسیسات و تجهیزات را فراهم نماید.

ج - شکل عوارض و محیط (Terrain Pattern)

آسیب‌پذیری (Vulnerability)

میزان خسارت و صدمات ناشی از عوامل و پدیده‌های بالقوه و یا بالفعل خسارت‌زا نسبت به نیروی انسانی، تجهیزات و تاسیسات باشدت صفر تا صد درصد را آسیب‌پذیری گویند.

آمادگی (Readiness)

مجموعه اقداماتی است که توانایی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران افزایش می‌دهد. آمادگی، شامل جمع‌آوری اطلاعات، پژوهش، برنامه‌ریزی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزشی، تامین منابع تمرین و مانور است.

آمایش (Preparation)

تنظیم و برنامه‌ریزی کمی و کیفی یک محل با در نظر داشتن شرایط و عوامل سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، اقلیمی در سطح کلان و گسترده. از مهم‌ترین ویژگی‌های آن نگرش همه‌جانبه به مسایل، آینده‌نگری و دوراندیشی و نتیجه‌گیری‌های مکانی از محتویات استراتژی توسعه ملی است. منظور از آمایش سرزمینی تنظیم سه عنصر فضا، انسان و فعالیت برای رسیدن به مطلوب‌ترین توزیع ممکن جمعیت از طریق بهترین شکل توزیع ممکن جمعیت از طریق بهترین شکل توزیع فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در پهنه زمین است..

پوشش (Cover)

پوشش پنهان‌سازی و حفاظت تاسیسات تجهیزات و نیروی انسانی در برابر دید و تیر دشمن می‌باشد.

پیش‌بینی (Prediction)

مجموعه اقداماتی است که قبل از وقوع بحران باهدف جلوگیری از وقوع خطرات با کاهش آثار زیانبار آن انجام می‌شود.

تهدید (Threat)

تهدید یک خطر بالقوه است که هنوز محقق نشده است و صرفاً در حد یک ایده است. به عبارت دیگر تهدید، مفهومی به کلی انتزاعی است به طوری که تعیین زمان و چگونگی مورد تهدید واقع شدن به سادگی امکان‌پذیر نیست.

حفاظت (Protection)

اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از نفوذ عوامل دشمن در سازمان، شبکه ارتباطی و مخابراتی، دسترسی به اسناد و مدارک و جلوگیری از خرابکاری دشمن و یا عوامل او در زمان صلح و جنگ است.

منبع: علمداری، ش. ۱۳۹۵. پدافند عامل و غیرعامل چیست؟. ویژه‌نامه

هفته پدافند غیرعامل، نشریه چشم‌بیدار، ۱۲-۱۳.